

Nekrolog

Peter Hayes Sawyer
25. juni 1928 – 7. juli 2018

AF
NIELS LUND

Peter Sawyer på 85-års dagen i 2013. Foto: privat.

Peter Hayes Sawyer, den engelske historiker, som skrev vikingetidsbindet i *Gyldendal og Politikens Danmarkshistorie* redigeret af Olaf Olsen, døde lørdag den 7. juli, kun et par uger efter at være fyldt 90 år.

Som meget ung historiker gik Sawyer til en af sine lærere og sagde, at han gerne ville „get into Domesday studies“. Han fik det svar, at det var meget let, problemet var at komme ud igen! Det holdt stik for dem begge; de var livet igennem optaget af problemerne med at forstå *Do-*

mesday Book, Vilhelm Erobrerens store godsregister fra 1086. Sawyer bidrog til 900-års fejringen af denne kilde med antologien *Domesday Book: A Reassessment* og skrev heri selv artiklen „1066-1086: A Tenurial Revolution?“, hvor han tog Stentons opfattelse af begivenhederne som „a tenurial revolution of the most far-reaching kind“ op til revision.¹ Han konkluderede, at der var „enough to suggest that the changes in tenurial structure after the Norman Conquest were less than revolutionary“.

Mest kendt er Sawyer givetvis for sin *The Age of the Vikings* fra 1962, der satte vikingeforskningen på den anden ende med sin reduktion af hærenes størrelse og bosættelsernes omfang. Man mente dengang, at vikingehære havde tusinder eller titusinder af medlemmer, men Sawyer hævdede, at de normalt skulle tælles i hundreder. Den hær på 400 vikinger og bretoner, som i 866 plyndrede Le Mans og bagefter bankede en hær opbudt af fire franske markiser og grever, var mere repræsentativ for dagligdagen end de 40.000 vikinger, som Abbo af St.-Germain-des-Prés lod belejre Paris i årene 885-887. Mange konferencer i de følgende år havde ét hovedtema: for eller imod Sawyer. Mange arkæologer opfattede hans kritik af såvel historikeres som arkæologers udnyttelse af de arkæologiske kilder som en nedvurdering af arkæologien selv, hvad der naturligvis ikke var Sawyers mening – selv om han engang i et uforsigtigt øjeblik har doceret, at arkæologi bare er den dyreste måde at finde ud af, hvad vi allerede véd! Også mange navneforskere reagerede meget forbeholdent, nærmest som om de følte, at deres materiale blev nedvurderet, på at få at vide, at deres mange danske sted- og marknavne i England ikke bare lige ud ad landevejen kunne „oversættes“ til et stort antal danske kolonister, en folkevandring. Den svenske navneforsker Eilert Ekwall regnede med ca. 50.000. Der var naturligvis blot tale om, at materialet måske skulle udnyttes på en anden måde, måske gav nogle andre svar, end man hidtil havde troet.²

Under et besøg i Nottingham diskuterede jeg problemerne ved udnyttelse af det sproglige materiale som historiske kilder med en ledende engelsk navneforsker, som mente, at Sawyer gik alt for vidt i sin reduktion af tallene og ikke forsømte nogen lejlighed til at angribe ham for det. De var nærmest som Kilkenny Cats, når de mødtes på konferencer i 1960'erne og 1970'erne. Vel vidende, at det var et helt umuligt

¹ F.M. Stenton: „English Families and the Norman Conquest“, *Transactions of the Royal Historical Society*, 4th Ser., 26 (1944), s. 1.

² Sawyer havde taget hul på dette problem med artiklen „The Density of the Danish Settlement in England“, *University of Birmingham Historical Journal*, 6 (1958), s. 1-17.

spørgsmål, spurgte jeg ham alligevel, hvor mange kolonister han som minimum ville kræve som forklaring på stednavnene og den øvrige sproglige påvirkning. Efter at have vredet sig lidt svarede han: „mindst 5.000“. I Leeds stillede jeg, uden at referere svaret fra Nottingham, Sawyer samme spørgsmål – og fik svaret: „well, circa 5.000“.

Sawyer har med sin bog, som han fulgte op på med *Kings and Vikings: Scandinavia and Europe AD 700-1100* (1982), og med sine talrige, altid veloplagte og provokerende indlæg på utallige konferencer en meget væsentlig andel i, hvor vikingeforskningen står nu. Som Ray Page, en anmelder, der aldrig ruttede med ros, skrev: „The Vikings will never be the same again“.

Om *The Age of the Vikings* så er Sawyers mest betydningsfulde indsats, eller prisen må gå til hans *Anglo-Saxon Charters*, er et spørgsmål, eftertiden må afgøre. Sidstnævnte er en bibliografi over engelske diplomer, som umiddelbart placerede ham centralt som sekretær i British Academy's arbejde med udgivelsen af dette kildemateriale, og som har gjort meget muligt, som ikke tidligere var muligt, for dem, der arbejder med dette materiale.³ Han udgav selv Burton Abbey's cartularium. Tidligere havde han udgivet *Textus Roffensis* i Rosenkilde og Bagers serie af oldengelske manuskripter.

Sawyer var født og uddannet i Oxford. Faderen skulle have været sanger, men en ulykke gjorde dette umuligt, så han blev tobakskiosk-ejer. Sawyer havde først ansættelser i Edinburgh og Birmingham, senere i Leeds som professor. Han var i flere perioder gæsteprofessor ved University of Minnesota, hvor han sammen med R.S. Hoyt søsatte *International Medieval Bibliography*, der er blevet et meget værdifuldt hjælpemiddel.

I 1982, da man ønskede at reducere staben ved universiteterne, tog han imod et tilbud om tidlig pensionering og flyttede som bare 53-årig pensionist til Sverige, hvor han giftede sig med en svensk kollega, Saxo- og runeforskeren Birgit Strand. Med tiden blev han svensk statsborger. Selv om han forsøgte at holde fast i sit arbejde med angelsaksisk historie, drejede hans forskning sig herefter mere ind på det skandinaviske med arbejder om svensk lokalhistorie, om byen Alingsås, hvor han boede, og om ældre svensk historie. Hans bidrag til *Gyldendal og Politikens Danmarkshistorie* bærer titlen *Da Danmark blev Danmark*. Nu kom der også en *När Sverige blev Sverige* (1991), hvor han ta-

³ *Anglo-Saxon Charters: An Annotated List and Bibliography* (1968); den videreføres i dag og holdes ajour i form af *The Electronic Sawyer*, <http://www.esawyer.org.uk/about/index.html>.

ger afstand fra tidligere teorier om en tidlig svensk rigssamling og går ind for, at det, der betød mest for samlingen af Sverige til ét rige, var grundlæggelsen af ærkesædet i Uppsala i 1164.⁴

Et andet forskningsområde, der optog ham, var kristningen af Skandinavien. Herom organiserede han sammen med sin hustru og kollegaen Ian Wood fra Leeds et symposium på Kungälv.⁵ Sammen med sin hustru skrev han også *Medieval Scandinavia: From Conversion to Reformation, circa 800-1500* (1993), som udkom i Minnesota, og *Die Welt der Wikinger* (2002) for Siedler Verlag i Berlin. Hans sidste bog blev *The Wealth of Anglo-Saxon England*.⁶ Den præsenterer de Ford Lectures, som han i 1993 havde holdt ved sit gamle universitet i Oxford, men udkom først i 2013, forsinket af de mange flytninger, som var forbundet med et ophold i Trondhjem, hvor hustruen blev professor ved NTNU, og tilbage til Sverige. Den vidner om den store interesse for og evne til at udnytte det numismatiske kildemateriale, som han allerede havde lagt for dagen i *The Age of the Vikings*, hvor han havde fået en del upubliceret materiale af Sture Bolin.⁷

Sawyer var en periode ulønnet docent ved Göteborgs universitet, hvor hans seminar satte dybe spor. Han blev æresdoktor ved Københavns Universitet i 2005. Han mistede sin hustru for et par år siden og boede sin sidste tid på et plejehjem i Uppsala.

⁴ Bogen var først kommet på engelsk under titlen *The Making of Sweden* (1988); begge udkom på ægteparret Sawyers eget forlag, Viktoria Bokförlag i Alingsås, og i deres egen typografi, fremstillet på en Mac.

⁵ *The Christianization of Scandinavia: Report of a Symposium held at Kungälv, Sweden 4-9 August 1985*, red. Birgit Sawyer, Peter Sawyer & Ian Wood, Viktoria Bokförlag 1987.

⁶ Han havde tidligere været inde på disse problemer i et foredrag i The Royal Historical Society: „The Wealth of England in the Eleventh Century“, *Transactions of the Royal Historical Society*, 5th ser. 15 (1965).

⁷ Jf. anmeldelse i *Historisk Tidsskrift*, 113:1 (2013), s. 255-257.